
DIENST op 16 februari 2025, 10 uur

Doopsgezinde Gemeente Aalsmeer

Orgel/Piano: Valeriya Zakopay Koster: Leon de Graaff

Kerkenraadslid: Tilly Overbeek Opname en Regie: Commissie techniek

Lezer: Anneke Brouwer

Predikant: Paul F. Thimm

Aansteken van de kaarsen

Welkom

Zingen "Dit is een morgen"

216 (alle 3)

Bemoediging en Groet

Onze hulp is in de naam van de Ene,
die hemel en aarde maakt,
die trouw is in eeuwigheid;
die niet verloren laat gaan het werk van zijn handen.

Genade, barmhartigheid en vrede
van God, die ons liefheeft als een trouwe partner.
en van Jezus Christus, die ons voorgaat als een wijze gids.
door de Heilige Geest, die ons steunt en uitdaagt. Amen.

Herdenken van Nel Klaasse-Bos

Zingen "Vieren is je hart verwarmen"

Zingenderwijs 144 (alle 4)

Met elkaar delen (kaarsen aansteken)

Gebed

God, U bent meer dan een vader en een moeder:
U bent meer dan al onze namen voor u zeggen. Wilt U bij ons zijn in dit uur.

Als we verdrietig zijn, omdat de werkelijkheid zo weerbarstig is, - schenk ons troost.
Als onze voeten niet meer gaan, omdat de vermoeidheid toeslaat; - geef ons kracht.
Als onze handen verslappen, omdat we moedeloos zijn,
als onze mond zwijgt, omdat gebeurtenissen ons verbijsteren,
- geef ons de juiste woorden.

Als ons hart bonst, omdat angst zich van ons meester maakt,
als ons uitzicht verbleekt, door alles wat ons en anderen overkomt;
- kom dan met uw Geest zo in ons midden, dat wij in beweging komen,
woorden van hoop gaan spreken en liefdevol omgaan met elkaar.

Help ons om op uw liefde te vertrouwen en te bouwen,
als kinderen van U en volgers van Jezus Christus. Amen.

Inleiding

Een **rabbijn** heeft een keer heel kort en bondig gezegd: “**Het gaat om relaties!**”. De relatie tot je familie, tot vrienden en tot vijanden, tot burens en partners, tot vrouwen en mannen; de relatie tot onszelf; de relatie tot de schepping, de relatie tot God of ook niet.

De **bijbel** heeft het voortdurend over onze relaties. Ze daagt ons uit, om onze relaties te doordenken, te verdiepen, weer in orde te brengen, soms zelfs af te breken, te herkennen wat mis is en wat mooi is.

Daarom luisteren we vandaag met elkaar naar het verhaal van Kaïn en Abel en het verhaal van Mirjam en Mozes.

Bijbellezing: Genesis 4:1-16

Zingen “Wij zoeken in uw huis uw aangezicht”

272:1,3,4

Bijbellezing: Exodus 2:1-10

Zingen “Zolang er mensen zijn op aarde”

981 (alle 5)

Preek / overdenking Genesis 4:1-16: Rechtszaak Kaïn tegen Abel

Lieve Gemeente!

I.

Doopsgezinden hebben het vaak over een “broederschap”, soms ook een “zusterschap”. Voortdurend noemen ze elkaar zusters en broeders.

Er zijn mensen die daar tureluurs van worden, van al dat “gezuster en gebroeder”. Anderen worden er juist warm van, door de sterke saamhorigheid en verbondenheid.

Een ding staat in ieder geval vast: vrienden kun je kiezen. Maar zussen en broers kun je niet kiezen, die krijg je. In een gezin is dat zo, in een christelijke gemeente is dat zo. En het is een uitdaging om het samen uit te houden.

We hebben naar twee bijbelverhalen geluisterd. Totaal verschillend zijn ze. De twee verhalen laten zien hoe dubbel, hoe tweeslachtig “broederschap” en “zusterschap” is:

1. **Kaïn en Abel** - het verhaal van een finaal mislukte broederschap. Het loopt niet goed af: dodelijke jaloezie en vernietigende haat steken hun kop op. Wreed wordt het samenleven verstoord. En het eindigt met de koude onverschilligheid die in de brutale vraag naar voren komt: “Ben ik soms mijns broeders **hoeder?**” Een doodlopend verhaal.

2. Aan de andere kant: **Mirjam en Mozes** - het verhaal van een gelukke zuster-broederschap: liefdevolle bezorgdheid en een moedige daad. Mirjam is haars 'broeders hoeder' een echte zuster voor Mozes. Een leven wordt gered. Een doorlopend verhaal.

Beide mogelijkheden zitten in die band van broederschap / zusterschap: in de relatie tussen mensen die in een gezin met elkaar leven, of in een geloofsgemeenschap, of als volkeren en groepen naast elkaar.

Kaïn en Abel. Mirjam en Mozes. Laten we ons vanochtend beperken tot één verhaal: dat van Kaïn en Abel.

II.

De **misdaadzaak "Kaïn en Abel"** is eigenlijk nog steeds niet afgesloten. Want deze **misdaad** gebeurde niet in een grijs verleden, maar het gebeurt **nog steeds!**

Steeds weer berooft Kaïn Abel van het leven. Steeds weer moet tegen Kaïn een rechts-geding worden aangespannen.

Het is de moeite waard om een rechtszaak van Kaïn te heropenen. De **aanklacht tegen Kaïn** is bekend: **broedermoord**.

Er zijn **experts** die in deze zaak nieuwe inzichten kunnen geven. Misschien zal de verdediging van Kaïn dan voor "verzachtende omstandigheden" pleiten.

Drie experts laat ik aan het woord: een **historicus**, een **socioloog** en een **filosoof**. Elk van hen willen we aan het woord laten komen. En ook de stem van de **rechter** in het verhaal, van God, die viermaal tegen Kaïn spreekt, ook die stem willen we zeker horen.

III.

1. Laten we als eerste naar de **historicus** luisteren.

De historicus zegt: er is een vermoeden, dat Kaïn het slachtoffer geworden zou kunnen zijn van lelijke praatjes: achterklap.

Dan zou dit verhaal over Kaïn en Abel in omloop gekomen zijn om te verklaren waarom de Kenieten (dus de nakomelingen van Kaïn) een zwerversvolk zijn zonder vaste stek.

Zo komt er een soort roddelverhaal in omloop van burenen over burenen, van een volk over zijn buurvolk. Natuurlijk zeg je dan niet alleen maar: "Ach ja, de burenen zijn anders." maar: "De burenen zijn **slecht** en verkeerd, omdat ze anders zijn dan wij. Er moet wel een **vloek** rusten **op hun akkerbodem**. En daarom kunnen ze niet aarden en zijn ze gedoemd om steeds rond te blijven trekken."

Om het **ingewikkeld** te maken: Kaïn en zijn afstammelingen geloven wel in dezelfde God als Abel - de God van Israël. En daarom mogen ze niet worden uitgeroeid. Ze staan onder Gods bescherming, ondanks hun misdadige verleden.

Het verhaal **Kaïn en Abel** gaat over een **haat-liefdeverhouding** tussen twee **broedervolken** zoals **Oekraïne en Rusland** bijvoorbeeld.

Dit verhaal werd verteld, omdat het volk Israël zich van zijn eigen zwakheid bewust was. En het verhaal herhaalt zich helaas nog steeds in onze wereld van vandaag.

En nu vraag ik als **verdediger** van Kaïn: als er sprake is van een kwalijke lastercampagne tegen Kaïn en de zijnen - moet Kaïn in dat geval niet worden vrijgesproken?

IV.

2. We laten een tweede expert aan het woord: de **socioloog**. De socioloog stelt vast: "Kaïn is akkerbouwer. Abel is veeboer. Het zijn **twee** verschillende **manieren van leven**. Dit verhaal weerspiegelt de overgang van de eenvoudige beschaving van **verzamelen en jagen** naar de **landbouw- en veeteelt-cultuur**.

En tot de dag van vandaag gaat zo'n ingrijpende verandering of omwenteling in een samenleving altijd gepaard met **ongelijke kansen** en spanningen."

In het verhaal van Kaïn en Abel komt dat naar voren bij het **offeren** van Kaïn en Abel: het offer van de een wordt **aangenomen** en dat van de ander **verworpen**. Dat betekent zoveel als: de een is gezegend met vruchtbaarheid en rijkdom en de ander heeft geen succes. Zo is het leven vaak.

Ongelijke kansen roepen vroeger of later geweld op. Dat is bedreigend en verwoestend, zelfs als daarbij geen dode valt.

Als de **levensverwachting** in rijke landen bij **70 jaar of hoger** ligt - en in arme landen bij **40 jaar of lager**, dan is dat een duidelijk voorbeeld voor ongelijke kansen.

Maar ook in een en **dezelfde samenleving** maakt het uit in welke **omstandigheden** je geboren wordt en woont.

En als zwakkeren in opstand komen, dan zijn er de bevoorrechten, de sterken, met hun betere wapens. Zij verdedigen hun eigen positie en bezit. Dit soort mechanismen spelen soms ook tussen vluchtelingen en autochtonen, tussen huiseigenaren en starters. Dat is begrijpelijk. - Tot zover de socioloog.

En weer komt de vraag: zijn dat niet verzachtende omstandigheden voor Kaïn, om hem vrij te spreken? Want **kansen** zijn nu een maal heel **oneerlijk verdeeld**.

V.

Laten we nog de derde en laatste expert horen: de **filosoof**. - De filosoof zegt: "Kaïn is de eerste moderne mens. Hij is het, die in opstand komt tegen zijn onrechtvaardige lot. Kaïn voelt zich niet erkend. Abel wordt gezien, Kaïn voelt zich genegeerd.

Waarom zal Abel het beter hebben dan hij? - Ja waarom zal de een het beter hebben dan de ander? Waarom zal de één gelukkig en de ander ongelukkig zijn? De één rijk en de ander arm? De één gezond en de ander ziek?

Kaïns opstand heeft een **verwoestende** en een **opbouwende kant!** - Verwoestend is de moord op zijn broeder. Die daad is afschuwelijk en verwerpelijk, ook al mocht die gebeurd zijn in opstand tegen zijn nadelig lot.

Maar een menselijke opstand kan ook wel iets opbouwends hebben. Van Kaïn en de zijnen wordt verteld: "Kaïn werd een stedenbouwer, ja zijn nakomelingen worden een volk van **smeden en musici**. Kaïn staat ook voor de ontwikkeling van de mensheid. Opstand en vooruitgang heeft altijd twee kanten: een die leven verwoest en een die leven ontwikkelt."

VI.

Vandaag heropenen we als het ware het proces tegen Kaïn. Wij hebben de experts en hun verklaringen gehoord. Geschiedenis, maatschappijleer, wijsbegeerte hebben hun zegje gedaan en verschillende kanten van de zaak belicht.

Tot welk vonnis zouden we moeten komen? En zijn wij wel in staat om als onbevangenen te oordelen?

Zijn wij, ook al zijn we moderne mensen niet toch zelf te sterk betrokken in de zaak? Hoe kunnen we dan neutraal over Kaïn oordelen?

Want ook wij zitten met die ongelijke levenskansen: waarom heeft de ander een betere opleiding dan ik? Waarom heeft de ander meer succes en leeft met minder zorgen? Waarom heeft een ander een beter inkomen, een betere gezondheid of een langere levensverwachting?

Kaïns vraag en probleem is ook onze vraag en ons probleem.

Misschien dat we niet zo gauw een mens vermoorden, die onze vrijheid en levensvreugde belemmert. Maar er zijn ook andere manieren om met onze agressie het leven van anderen en van onszelf te verwoesten.

Nee, eigenlijk kunnen we niet goed over Kaïn oordelen, want wij staan helemaal niet boven de partijen. We zijn zelf partij.

Laten we daarom liever luisteren naar iemand anders die wel over Kaïn kan oordelen: viermaal spreekt **God** tot Kaïn. Viermaal horen we Gods vonnis.

1. De **eerste keer** spreekt God tegen Kaïn – nog voordat de moord is gebeurd.

Preventief zegt God: “Kaïn, **waarom ben je kwaad?** Waarom is je gezicht betrokken? Kun je niet vrij iedereen in de ogen kijken, als je goed handelt en goede plannen hebt?” Deze stem van God dreigt niet, maar **waarschuwt** van binnen uit: “Als je goed bezig bent, dan kun je ook met een goed geweten en opgeheven hoofd vooruitkijken. Je bent sterk genoeg tegen vernedering en verbittering. Je zult meester zijn over de vernielende krachten die aan je en in je trekken: vretende jaloezie, agressie en haat.

2. De **tweede keer** spreekt God Kaïn aan - direct na de moord. Hij vraagt: “**Waar is je broer Abel?**” - God vraagt naar het **slachtoffer**. God neemt het op voor het slachtoffer dat zelf geen stem meer heeft om te spreken. “Kaïn, wat heb je gedaan?”

God spreekt hier **als stem voor de ander** die we niet willen horen: de stem van Abel. God meldt zich als een stem voor weerlozen, onderdrukten, kwetsbaren, kanslozen.

3. De **derde keer** spreekt God Kaïn onverbiddelijk aan: “Vervloekt ben je...een zwerver en vluchteling zul je zijn op aarde.”

Merkwaardig: God spreekt **geen doodsvonnis** uit! Dat is niet vanzelfsprekend, want in veel maatschappijen staat nog steeds op moord de doodstraf. Vergelding, boete, straf om af te schrikken.

Maar in dit verhaal gaat het heel anders. Wat een merkwaardige rechtszaak:

De Schepper ziet blijkbaar in Kaïn niet alleen de **crimineel**, maar toch ook een **schepsel**. Waarom betaalt God niet met gelijke munt terug? Waarom verbrijzelt hij de schuldige niet en herstelt hij op die manier weer recht en orde?

De vraag is: zou het verder helpen als alle misdaad en schuld genadeloos en onbarmhartig uitgeroeid wordt zoals een meedogenloos staatshoofd doet?

Nee, Kaïn wordt - tegen onze verwachting in - niet vogelvrij verklaard.

4. Dat wordt heel duidelijk in het **vierde woord** van God aan Kaïn. **Kaïn klaagt** namelijk dat de **straf** van verbanning en uitgeleverd zijn aan de willekeur van anderen **te zwaar**

em te levensbedreigend is om te verdragen. Ballingschap - dat betekent toch verwijderd zijn van Gods bescherming en zegen. Dat is ondragelijk.

God zegt hem ondanks alles zijn nabijheid en bescherming toe. *“De Heer stelde een teken aan Kaïn, dat niemand, die hem zou aantreffen, hem zou verslaan.” (V.15)*

Dat is **hét goede nieuws**: God blijft aan Kaïn vasthouden, ondanks Kaïns falen, ondanks zijn schuld, zoals God ook vasthoudt aan u en aan mij, ondanks onze tekortkomingen en schaduwkanten.

Als in ons iets van Gods verzoenend ingrijpen begint te dagen, als we iets van zijn ontwapenende, doortastende liefde beseffen, dan is dat een teken dat we zijn boodschap hebben ontvangen en dat zijn Geest in ons aan het werk is en ons **vernieuwt**.

Amen.

Muziek

Open Ruimte

Gebed en Onze Vader

Trouwe God! U die aan ons vasthoudt, al kent U ons door en door!
Wij danken U, dat U ons niet loslaat, wat er ook gebeurt.

God, wij staan soms zo snel klaar met een oordeel, met het afkeuren van een ander mens, van een andere groep. Maar vaak weten we zo weinig van de omstandigheden van een ander.

Geef ons iets van Uw barmhartigheid in plaats van onze hardheid waarmee wij anderen veroordelen. Maak ons milder en invoelender.

We zijn gehecht aan onze eigen rechten en vrijheid. En we verliezen de belangen en de vrijheid van onze zuster of broeder, van onze naaste, van andere mensen, van een ander continent uit het oog.

Geef ons een ruime blik, een oog voor anderen. Maak dat we onszelf niet zo doodserieus nemen, maar schenk ons een zonnige humor, zodat we over onszelf kunnen lachen en onze beperkingen zien.

We schuiven graag de schuld af op een ander - als het mis gaat, als er ruzie is, als we ons tekortgedaan voelen.

Geef ons geduld om conflicten niet uit de weg te gaan, maar om spanningen op een milde, vreedzame manier op te lossen.

God, dat kunnen we niet uit eigen kracht. We bidden U: Help ons daarbij!

We bidden U voor vluchtelingen en allen die slachtoffer zijn van geweld, oorlog en onderdrukkende regeringen. We bidden U: geef de leiders in onze wereld wijsheid zodat ze zich inzetten voor de armen en de kwetsbaren in de samenleving.

En maak ons allen bewust, dat wij elkaar heel nodig hebben.

We bidden U voor zieken ver weg en dichtbij, voor wie eenzaam zijn en voor wie aan huis gebonden is. God wees bij hen, geef hen elke dag de kracht om vol te houden. En help ons hen niet te vergeten.

In de stilte bidden wij in onze eigen woordenstilte.....

We bidden nu samen tot U, zoals Jezus het ons leert:

(oudere versie)	(versie van NBV 2006)
Onze Vader die in de hemel zijt.	Onze Vader in de hemel!
Uw naam worde geheiligd	Laat uw naam geheiligd worden,
Uw koninkrijk kome.	laat uw koninkrijk komen
Uw wil geschiede in de hemel,	en uw wil gedaan worden
alzo ook op de aarde.	op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood.	Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben.
En vergeef ons onze schulden,	Vergeef ons onze schulden,
gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.	zoals ook wij hebben vergeven wie ons iets schuldig is.
En leid ons niet in verzoeking,	En breng ons niet in beproeving,
maar verlos ons van de boze.	maar red ons uit de greep van het kwaad.
Want van u is het koninkrijk	Want aan U behoort het koningschap,
en de kracht en de heerlijkheid - in eeuwigheid	de kracht en de majesteit - in eeuwigheid. AMEN.

Collecten

Zingen "God schenk ons de kracht"

418 (alle 4)

Zegen(samen)

Laten we aan het einde van de dienst elkaar en anderen Gods zegen meegeven voor de nieuwe week die vandaag begint

De Eeuwige zegent je en behoedt je!
 De Eeuwige doet zijn aangezicht over je lichten
 en is je genadig!
 De Eeuwige verheft zijn aangezicht over je
 - en geeft je vrede
 (...in het klein en in het groot).

Zingen "Gezegend gaan we nu van hier...Amen"
 = melodie van 273 "Loof God die zegent al wat leeft"

Zingenderwijs 57

Doven van kaarsen